

Ý NGHĨA TIỂU THUYẾT NƯỚC MẮT MÀU XANH THẨM CỦA NGUYỄN VĂN THIỆN

NGUYỄN THỊ KIM HỒNG*

TÓM TẮT

Nước mắt màu xanh thẩm của Nguyễn Văn Thiệu là một cuốn tiểu thuyết đầy ám ảnh đối với độc giả. Nguyễn Văn Thiệu đã rất khéo léo trong sử dụng nghệ thuật trần thuật để tạo nên một cuốn tiểu thuyết đa nghĩa, hấp dẫn và cũng đầy thách thức. Tác phẩm này đã mở ra nhiều tầng ý nghĩa: tiểu thuyết viết về thân phận con người, tiểu thuyết lên án những mặt tiêu cực của xã hội hiện đại, tiểu thuyết thể hiện xung đột giữa văn hóa truyền thống với văn hóa hiện đại. Bài báo này đi vào tìm hiểu, lí giải các tầng ý nghĩa của tác phẩm.

Từ khóa: Nước mắt màu xanh thẩm, Nguyễn Văn Thiệu, tiểu thuyết hiện đại.

ABSTRACT

The meaning of Nguyen Van Thien' novel: Nước mắt màu xanh thẩm

Nước mắt màu xanh thẩm of Nguyen Van Thien is a haunting novel for readers. The author was very skill in his narrative to create a multiple meaning, appealing and challenging novel. The work has opened new layers of meaning: life of man, condemnation of modern society's negative aspects and conflict between traditional culture and modern culture. The article explores and explains these layers of meaning.

Keywords: Nước mắt màu xanh thẩm, Nguyen Van Thien, modern novels.

1. Mở đầu

Tiểu thuyết *Nước mắt màu xanh thẩm* của Nguyễn Văn Thiệu là một tác phẩm đạt được nhiều giá trị về mặt nội dung và nghệ thuật. Để hiểu về *Nước mắt màu xanh thẩm*, độc giả phải tinh táo mới vượt qua được tầng tầng mê cung chữ nghĩa, ngôn ngữ sự kiện; có thể nói đây là cuốn tiểu thuyết đầy thách đố đối với sức kiên nhẫn của độc giả. Nội dung tiểu thuyết nói về hành trình của buôn làng Kroa và người dân bản địa Tây Nguyên trên hành trình đô thị hóa và hội nhập với cuộc sống mới với những bi kịch lớn, những thử thách khủng khiếp của con người trên đường đi đến nền văn minh thực sự. Về nội dung, tác phẩm đã phản

ánh hiện thực đầy đau khổ của đồng bào bản địa Tây Nguyên, đồng thời, tác phẩm đạt được nhiều cách tân về nghệ thuật, đặc biệt là nghệ thuật trần thuật, tiểu thuyết có một giọng kể mang màu sắc ma mị, rồi bồi xúc cảm. Đọc tác phẩm ta thấy kinh ngạc bởi bút lực của một nhà văn trẻ trong giai đoạn thử nghiệm những kĩ thuật viết mới mẻ. Trong bài báo này, chúng tôi tập trung tìm hiểu, phân tích hình ảnh con người Tây Nguyên với những bi kịch cá nhân và bi kịch của cộng đồng người bản địa được thể hiện trong tác phẩm, từ đó đánh giá những đóng góp, cống hiến của nhà văn trong việc tái hiện hiện thực của Tây Nguyên ở một thời kì lịch sử đặc biệt: thời kì đưa

* CN, Đại học Tây Nguyên; Email: nguyenkimhong504@gmail.com

buôn làng hội nhập và tiếp cận với văn minh đô thị hóa.

2. Nội dung

2.1. Hình ảnh con người Tây Nguyên trong tiểu thuyết *Nước mắt màu xanh thẫm*

Trong tác phẩm *Nước mắt màu xanh thẫm* của Nguyễn Văn Thiện, độc giả có thể nhận thấy một giọng văn khách quan, chân thực khi miêu tả về con người và cuộc sống ở Tây Nguyên. Tác giả không để hình ảnh các nhân vật bị chi phối bởi cảm xúc chủ quan của chính mình mà lựa chọn cách xây dựng hình ảnh nhân vật rất khách quan qua giọng kể trần thuật đặc biệt trong tác phẩm, câu chuyện của buôn làng Kroa được kể qua lời kể của một nhân vật mang tính sáng tạo độc đáo: nhân vật chú khí Kra. Tác phẩm được kể bằng ngôn ngữ kể chuyện mang đậm tính khách quan. Rất dễ để nhận ra cái làm nên vẻ đẹp văn chương của Nguyễn Văn Thiện chính là ngôn ngữ mộc mạc, giản dị mà linh hoạt, đậm chất Tây Nguyên nhưng cũng rất sống động. Có thể nói, ngôn ngữ văn chương của Nguyễn Văn Thiện thực sự là ngôn ngữ mang hơi thở cuộc sống sinh hoạt bình dị của con người Tây Nguyên.

Tiểu thuyết được tạo nên bởi những câu chuyện đan xen, thấm quện vào nhau: chuyện của quý, chuyện của người, chuyện của khí. Ba thế giới Quý- người- khí dường như khó tách rời. Trong bản thể của người có cái tàn nhẫn, khát máu giống quý; trong thế giới của quý lại tìm thấy đâu đó tiếng nói của người đang đấu tranh để vượt thoát khỏi nỗi sợ hãi, lo âu; trong thế giới của khí lại tìm thấy bản thể nguyên của con người: khí biết yêu

thương, biết ghen tuông, đau khổ... Có thể nói, sức ám ảnh của tiểu thuyết *Nước mắt màu xanh thẫm* được tạo nên từ những số phận của cá nhân, số phận của cộng đồng người bản địa Tây Nguyên trên hành trình chạm đến văn minh; toát lên từ tiểu thuyết là những xung đột mạnh mẽ và dữ dội giữa cái truyền thống và cái hiện đại trên con đường hiện đại hóa buôn bản của người Êđê. Trong tiểu thuyết, biết bao số phận của cá nhân cứ trắc trở, cuộc đời họ có những khúc quanh khó hiểu và thậm chí phi lí cực độ. Bằng thủ pháp huyền thoại hóa, sử dụng những chi tiết hoang đường, kì ảo, tác giả đã làm cho ranh giới thực - ảo trong tác phẩm trở nên vô cùng mong manh; nhà văn đã buộc độc giả suy tưởng, dấn vật với những ám ảnh về cuộc sống, để lo âu và sợ hãi cả trong quá khứ, hiện tại và tương lai, lúc nào cũng khắc khoải về phận người.

Những số phận cá nhân trong tác phẩm thật đáng thương, bất hạnh, họ bị dồn đẩy vào những bi kịch mà không có cách nào thoát ra được. Nhìn lại những con người Êđê chất phác, oai hùng, biết chiến đấu và hi sinh với tinh thần cao cả, ta thấy tiếc cho một quá khứ oai hùng của buôn làng Kroa. Từ khi nhà nước xây dựng thủy điện, hiện đại hóa buôn bản theo những chính sách mới thì cuộc sống buôn làng đã thay đổi thực sự. Cái mới thay thế và phủ định cái cũ, đó là quy luật muôn thuở của cuộc sống. Những giá trị tinh thần truyền thống đã xói mòn và biến mất dần khi có sự xâm nhập của quá trình hiện đại hóa. Già làng Âng có muốn níu giữ những giá trị cũ cũng không thể được, tiếng chiêng đã được thay thế bởi

tiếng nhạc xa lạ, bản buồn êm đềm với tiếng suối reo đã thay thế bởi thủy điện và ồn ào chợ búa, buôn làng đã du nhập đời sống văn minh. Liệu sự xuất hiện của nền văn minh đó có kéo người dân bản địa ra khỏi tăm tối? Đây là một câu hỏi khó trả lời. Hình ảnh chính quyền trong tác phẩm xuất hiện với sự quan liêu và vô nhân, họ đã làm đảo lộn cuộc sống của người dân bản địa. Thậm chí từ khi người Êđê biết đến đô thị hóa, biết đến những màu sắc và âm thanh của phố xá cũng là lúc họ xa lạ với núi rừng, đánh mất chính bản chất tốt đẹp của họ. Cuộc đời của những trai làng gái bản đã thay đổi đến bất ngờ, những số phận của cá nhân bị cuộc đời cuốn xô vào những nghịch cảnh đầy trớ trêu. Những cô gái xinh đẹp mạnh mẽ như H' Nhi cuối cùng cũng bị tha hóa. Cái day dứt ám ảnh nhất của tiểu thuyết đó là số phận đầy bi kịch của H' Nhi mà thông qua đó nhà văn muốn ám chỉ số phận của buôn làng, số phận của văn minh mẫu hệ trước sự xâm nhập của văn minh phụ hệ. Ban đầu H' Nhi là một cô gái rất tốt, biết hi sinh tình yêu đẹp để thơ mộng của mình để chấp nhận nối dây với Y Đoan - một người anh rể nghiện rượu chỉ vì cô yêu thương và muốn chăm sóc cho những đứa cháu thơ dại, tội nghiệp; nhưng cuộc sống của con người vốn dĩ vô cùng phức tạp, H' Nhi cuối cùng cũng không thể sống theo luật tục, cô bỏ làng ra đi, sự phản kháng đó đã đưa cuộc đời cô đến những lối rẽ đau thương hơn. Khi lên thành thị ca hát, cô như một con rối đang diễn trò trên sân khấu cuộc đời. Những đau khổ liên tiếp xảy ra với H' Nhi, cuộc đời vùi dập cô đến mức cô trở

thành gái điếm kiếm tiền, đó cũng là lúc cô gái của buôn làng đã bị tha hóa.

Số phận của H' Nhi cũng giống Y Đoan và đó chính là số phận của những người Êđê bản địa nói chung, họ vừa đáng thương vừa đáng trách. Y Đoan là một kẻ nghiện rượu và sa đọa, một sự tồn tại vô nghĩa đối với cuộc đời. Dường như Y Đoan không còn là con người nữa. Sau lần chết hụt, hấn cứ vật vờ trong cơn say. Nguyễn Văn Thiện không chỉ cho thấy một Y Đoan mà còn dự báo có vô số những Y Đoan khác đang xuất hiện ở buôn làng: Cùng với đô thị hóa buôn làng cũng chính là lúc thanh niên lao vào quán xá nhậu nhẹt, hò hét. Chàng Y Wen buôn trường trở thành quản lí chợ, đưa văn minh thương mại về buôn, ngày tháng tiếng nhạc xa lạ, xập xình khắp nơi, con người sa vào lối sống phóng túng, tiêu cực. Mặt trái của văn minh đô thị hóa là phá vỡ đi những giá trị nhân bản truyền thống. Buôn làng bị cuốn vào vòng quay của đô thị hóa và xa rời dần những giá trị tinh thần dân tộc, để rồi đánh mất đi bản chất của mình. Tác phẩm ám chỉ sự thất bại khủng khiếp của con người trên hành trình chạm đến văn minh. Thông qua số phận của những con người cụ thể, tác giả đã cho thấy số phận của buôn làng Kroa: Những người Êđê như đang lang thang trên chính mảnh đất quê hương của mình, cuộc đời của họ thật vô nghĩa và đau khổ, họ như một cộng đồng người bị kết án lưu đày trên chính xứ sở của mình.

2.2. Giá trị hiện thực và nhân đạo của tác phẩm

Tiểu thuyết *Nước mắt màu xanh thẫm* đã đạt được nhiều thành công, tạo

ra ám ảnh ở độc giả, ở mỗi góc nhìn khác nhau, độc giả có thể lí giải và tìm kiếm một tầng ý nghĩa mới về tác phẩm. Rất nhiều câu hỏi được đặt ra trong tác phẩm, Nguyễn Văn Thiện muốn nói với độc giả điều gì? Số phận của những con người bản địa cô đơn cô độc trên hành trình tìm kiếm cuộc sống mới? Nỗi đau đớn của con người khi đánh mất chính mình hay sự tha hóa và vô nhân của con người?... Bao trùm lên nội dung của tiểu thuyết là cảm thức tiếc nuối quá khứ đẹp đẽ, sự day dứt trước số phận của một cộng đồng đang mất phương hướng, một thời đoạn tranh tối tranh sáng, con người dễ sai lầm và càng đau khổ hơn bởi lạc hậu, bởi thiếu nhận thức. Mê cung chữ nghĩa của nhà văn đã đưa độc giả vào những khúc quanh co và những góc khuất tối của cuộc đời, ngập trong cảm thức lo âu, bất an, sự sợ hãi dồn nén đến khủng khiếp, thế giới của ma quỷ vây bọc thế giới của con người... Tác phẩm không chỉ nói đến sự xung đột giữa cái cũ và cái mới, giữa văn hóa truyền thống và văn hóa hiện đại mà còn thể hiện sự xung đột giữa cái đạo đức và cái vô nhân, cái xấu và cái tốt trong hành trình giữ bỏ tấm tối lạc hậu để đến được với văn minh thực sự.

Tác phẩm khó hiểu ngay từ tên của nhan đề, tại sao nước mắt lại màu xanh thẫm? Căn bệnh nước mắt màu xanh thẫm của buôn Kroa là một căn bệnh lạ, nó là một thứ bệnh vô phương cứu chữa đang hủy hoại cuộc đời con người nơi đây, căn bệnh này mang nghĩa ám chỉ những căn bệnh nguy hiểm của thời đại: đó là quan liêu, vô đạo đức, tàn nhẫn, những ung nhọt và tiêu cực của xã hội hiện đại đang nảy sinh. Tác phẩm ngầm nói đến những viễn

cảnh u tối của con người, khi loài quỷ cười cợt, hát ca chính là lúc con người thất bại thảm hại. Con người sợ quỷ hay sợ chính mình bị biến dạng thành quỷ, sợ mất đi tính người và trở nên tha hóa, khát máu, vô nhân như quỷ.

Giá trị của *Nước mắt màu xanh thẫm* được thể hiện trên cả phương diện nội dung tư tưởng và nghệ thuật biểu hiện. Một tác phẩm với cách kể chuyện mới lạ sự liên kết sự kiện vô cùng khéo léo, ngôn ngữ ma mị đầy ám ảnh. Nguyễn Văn Thiện đã phù phép cho chuyện ma, chuyện quỷ gắn với chuyện của con người. Bao trùm lên tác phẩm là sự dằn vặt, xót xa, và cả những nỗi sợ hãi mơ hồ: một ngày nào đó những tai ương sẽ dội xuống con người, căn bệnh nước mắt màu xanh thẫm - biểu tượng cho những tai họa - bất ngờ ập đến với cuộc đời con người. Cuộc sống luôn tiềm ẩn những bi kịch và những hiểm họa khó lường. Nguyễn Văn Thiện đã đặt ra câu hỏi lớn: Phải chăng cuộc sống càng hiện đại thì con người càng đau khổ và mất bình yên? Một điều có thể chắc chắn rằng khi xã hội văn minh làm xói mòn và triệt tiêu những giá trị truyền thống thì con người sẽ rơi vào chông chênh, lạc hướng. Nhà văn đã cho thấy những khả năng con người bị rơi vào những hố thẳm của phi lí, cô đơn, tha hóa. Tác phẩm đã đặt ra vấn đề về thân phận con người trong xã hội hiện đại, đồng thời đặt ra vấn đề phải làm sao để cộng đồng bản địa Tây Nguyên hòa nhập được với quá trình đô thị hóa và phải làm sao để con người được hạnh phúc hơn. Đây cũng chính là chiều sâu tư tưởng chứa đựng trong tác phẩm.

Có thể nói, với cái nhìn sắc sảo, Nguyễn Văn Thiện đã lên án những mặt

trái của xã hội hiện đại còn nhiều bất công. Nhà văn bày tỏ sự thấu hiểu và cảm thông với những người đồng bào Êđê nghèo khổ chịu nhiều thiệt thòi. Chính vì vậy, trong tác phẩm của mình, Nguyễn Văn Thiện thể hiện khát vọng sâu xa trong thay đổi hiện thực xã hội, xóa bỏ những bất công để đem lại cho con người niềm vui và hạnh phúc. Đọc tiểu thuyết của Nguyễn Văn Thiện, chúng ta nhận ra nhà văn trẻ là một con người luôn trầm tư, trăn trở về thể thái nhân tình. Nguyễn Văn Thiện bày tỏ tình thương yêu những con người nghèo khổ, cảm thông sâu sắc với phụ nữ, mạnh mẽ lên án những bất công trong xã hội hiện đại. Nguyễn Văn Thiện đồng tình với tiếng nói giải phóng con người về mọi mặt, thấu hiểu những khát vọng hạnh phúc của con người. Tiểu thuyết của Nguyễn Văn Thiện thể hiện ước mơ của con người về tình yêu, hạnh phúc, những khát vọng riêng tư của con người, đồng thời cảnh báo về tình trạng quyền con người, nhất là người phụ nữ, bị chà đạp. Có thể nói những số phận đời thường éo le, như: những người lao động, những quả phụ, những người phụ nữ Tây Nguyên, những trẻ em miền núi tội nghiệp... luôn là nỗi trăn trở trong trái tim ấm nóng của nhà văn. Đó là tình cảm mang ý nghĩa sâu sắc, chân thành của một nhà văn đã gắn bó thân thiết với mảnh đất Tây Nguyên như Nguyễn Văn Thiện. Do đó, đằng sau bức tranh hiện thực phũ phàng mà Nguyễn Văn Thiện không mong muốn luôn thấm đẫm những dòng nước mắt đầy thương cảm và tỏa sáng tâm lòng nhân đạo của nhà văn.

Bên cạnh tính chất hiện thực thì văn

chương của Nguyễn Văn Thiện chan chứa tình cảm nhân đạo. Tinh thần nhân đạo của tác phẩm được thể hiện qua sự quan tâm của nhà văn đối với con người bản địa ở Tây Nguyên, sự đồng cảm và yêu thương của tác giả đối với những người phụ nữ Tây Nguyên giàu đức hi sinh, biết cam chịu, nhẫn nhịn nhưng cũng đầy khao khát và ý chí vươn lên trong cuộc sống. Nhà văn trân trọng nâng niu vẻ đẹp tâm hồn của những người phụ nữ Êđê. Trong trang viết của Nguyễn Văn Thiện, những người phụ nữ Êđê được miêu tả với những phẩm chất tốt đẹp: chất phác, hiền lành, dịu dàng, trong sáng và thủy chung. Giọng văn ngợi ca của nhà văn dành cho những người phụ nữ đồng bào bản địa Tây Nguyên khiến cho độc giả thêm cảm mến và yêu thương những người phụ nữ vốn chịu nhiều thiệt thòi nơi miền núi. Trong tiểu thuyết, nhà văn đã dành nhiều thiện cảm để xây dựng hình tượng các nhân vật nữ mang nhiều phẩm chất tốt đẹp, không chỉ có vẻ đẹp hình thức mà tâm hồn của họ rất cao quý. Nhân vật nữ mang vẻ đẹp tiêu biểu nhất cho những người phụ nữ Tây Nguyên trong tác phẩm đó là nàng H' Nhi - một cô gái xinh tươi như bông hoa rừng nhưng cuộc đời đầy bất hạnh, dù cuộc đời nàng có nhiều lầm lỡ nhưng độc giả vẫn cảm thấy nàng đáng thương hơn là đáng trách. Có thể nói, tâm hồn của những người phụ nữ ấy thật cao quý và đáng trân trọng. Chính sự đồng cảm, thương yêu của nhà văn dành cho đồng bào miền núi, dành cho những người phụ nữ dân tộc đã tạo nên sức lay động của tiểu thuyết cũng như tạo nên giá trị nhân

đạo sâu xa cho tác phẩm.

3. Kết luận

Hình ảnh con người và xã hội Tây Nguyên trong quá trình đô thị hóa được nhà văn khắc họa với những đường nét rất riêng biệt, nhà văn đã cho độc giả hiểu thêm về lịch sử và văn hóa của dân tộc bản địa Tây Nguyên, hiểu thêm về một thời kì đặc biệt đối với đồng bào Tây Nguyên: thời kì văn minh hiện đại du nhập vào buôn làng và phá vỡ dần kết cấu văn hóa cộng đồng bản địa. Nhà văn phác thảo con người và xã hội Tây Nguyên mang đậm những yếu tố có thật nhưng lại được hòa quyện cái kì ảo, hoang đường, chuyện của con người được kể đan xen với những câu chuyện truyền thuyết về quỹ tạo nên một tác

phẩm đa nghĩa, đó cũng là cách diễn tả lịch sử độc đáo, vừa hư vừa thực đầy ám ảnh. Tiểu thuyết cho thấy tác giả đã thành công khi sử dụng huyền thoại hóa để viết về lịch sử dân tộc bản địa ở Tây Nguyên trong quá trình đô thị hóa. Có lẽ chỉ những ai gắn bó với Tây Nguyên như Nguyễn Văn Thiện thì mới thể hiện lịch sử dân tộc Êđê đầy phức tạp, sinh động và chân thực đến như vậy. Tác phẩm của Nguyễn Văn Thiện thể hiện cái nhìn đầy ưu tư suy ngẫm của nhà văn về con người và cuộc sống của cộng đồng Tây Nguyên, giàu giá trị hiện thực và giá trị nhân đạo. Ngôn ngữ sử dụng trong các tác phẩm của nhà văn rất gần gũi, đời thường, nhưng toát lên trên hết đó là tính nhân văn sâu sắc.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Văn Dân (2002), *Văn học phi lí*, Nxb Văn hóa Thông tin Trung tâm văn hóa ngôn ngữ Đông Tây.
2. Đặng Anh Đào (2007), *Việt Nam và phương Tây - Tiếp nhận và giao thoa trong Văn học*, Nxb Giáo dục.
3. Phương Lưu (chủ biên) (2012), *Lí luận văn học* (tập 1), Nxb Đại học Sư phạm.
4. Phương Lưu (chủ biên) (2012), *Lí luận văn học* (tập 2), Nxb Đại học Sư phạm.
5. Nguyễn Văn Thiện (2015), *Nước mắt màu xanh thẫm*, Nxb Văn học.

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 27-4-2016; ngày phản biện đánh giá: 30-6-2016; ngày chấp nhận đăng: 27-8-2016)

CÁC SỐ TẠP CHÍ KHOA HỌC SẴP TỚI:

- Số 9(87)/2016: *Khoa học tự nhiên và công nghệ*
- Số 10(88)/2016: *Khoa học giáo dục*
- Số 11(89)/2016: *Khoa học xã hội và nhân văn*.

Ban biên tập Tạp chí Khoa học rất mong nhận được sự trao đổi thông tin của các đơn vị bạn và được bạn đọc thường xuyên cộng tác bài vở, góp ý xây dựng.

